

De relatie staat centraal.

Op 7 en 8 november 2009 gaf de gerenommeerde Amerikaanse hondentrainer en gedragstherapeute Suzanne Clothier een twee daagse workshop voor ruim honderd hondentrainers, gedragstherapeuten en andere hondenliefhebbers. In het vorige nummer van Hondenmanieren heeft u al kennis kunnen maken met haar kerngedachten en de wijze waarop zij die vorm geeft met behulp van de 'zes fundamentele vragen' en de Treat Retreat methode. Dit keer meer over een andere praktische toepassing: R.A.T., de Relationship Assessment Tool.

Suzanne Clothier

Deel 2 R.A.T.

Tekst: Elian Hattinga van 't Sant. Foto's: Hotsche Luik en Compasso Media

DE RELATIE STAAT CENTRAAL

Veel gedrags- en trainingsproblemen ontstaan volgens Suzanne doordat de relatie tussen hond en baas niet goed is. Ze waarschuwt dat je niet automatisch moet denken dat een relatie goed is als de hond allerlei dingen kan, zoals commando's en kunstjes uitvoeren: 'Trainers often mistake stuff (dingen) for relationships,' benadrukt zij.

Veel honden lijden, zo stelt Suzanne in een humoristische woordspeling met A.D.H.D., aan H.A.D. Handler Attention Deficiency (gebrek aan aandacht van de baas). Ze krijgen geen duidelijke aanwijzingen van de eigenaar en moeten het zelf maar uitzoeken. Of ze worden aan hun lot overgelaten als iets moeilijk voor ze is. Ook zijn er bazen die juist van alles eisen van hun hond zonder zich af te vragen of hij daar op dat moment wel fysiek of mentaal toe in staat is. Dat kan leiden tot misverstanden en verkeerde aannames, zoals dat de hond onwillig of ongehoorzaam is. Terwijl hij misschien alleen maar moe is, als zijn aandacht verslapt!

'Ask the dog!' herhaalt Suzanne. Kijk naar zijn gedrag, kijk naar zijn lichaamstaal. Probeer je in hem te verplaatsen, probeer te bedenken wat in hem omgaat voor je een oordeel velt. Verkeerde aannames zetten een relatie onder druk en kunnen maken dat de hond zich niet veilig voelt. Daarom moet je bij een gedrags- of trainingsprobleem, niet alleen maar naar de hond, maar naar de relatie kijken, met aan de ene kant de hond en aan de andere kant de baas. Is de relatie in balans? Is er wederzijds vertrouwen, genegenheid, begrip en respect?

R.A.T.

Om die relatie tussen hond en baas te evalueren, ontwikkelde Suzanne haar R.A.T. (Relationship Assessment Tool). R.A.T

is vooral bedoeld voor gedragstherapeuten en hondentrainers om snel een inschatting te kunnen maken van de baas-hond relatie. Maar even goed kan het ook een eye-opener zijn voor de 'gewone' baas die kritisch over de impact van zijn eigen gedrag op de relatie met zijn hond wil nadenken.

Aan de hand van een R.A.T. formulier wordt het gedrag van hond en baas op tien, deels overlappende aspecten geobserveerd en geanalyseerd. Het gaat daarbij om het gedrag van baas en hond buiten de training om,

Daarmee geeft ze hem, zoals Suzanne dat noemt, een eigen 'verantwoordelijkheid': de keuze om al dan niet te luisteren

wanneer de hond niet aan een (appèl)oefening bezig is. Wat je daarbij in zijn totaal waarneemt, geeft volgens Suzanne een indicatie hoe het gedrag van zowel hond als baas bijdraagt aan een goede verstandhouding tussen beiden (of een gebrek daaraan). Andersom gezegd: je kunt snel uitzoeken bij wie het probleem ligt: bij de baas, bij de hond of bij beiden.

1. TREKKEN AAN DE LIJN (PULLING)

Hoe enerzijds een hond aan de lijn loopt (zonder of met trekken) en hoe anderzijds de baas de lijn voert (losjes aan het uiteinde of kort en strak) vertelt je of hond en baas een prettige relatie hebben of niet. Trekken aan de lijn, zo stelt Suzanne, staat de een goed contact (connection) tussen baas en hond in de weg. Het is belangrijk om je te realiseren dat er twee voor nodig zijn om een lijn strak te trekken: een van beiden trekt en de ander zet zich schrap of trekt terug. Voor beiden is dit meestal onprettig. Niet alleen voor de baas, maar ook voor de hond. Als je aan een hond zou kunnen vragen wat hij van het zo lopen aan de lijn vindt, stelt Suzanne, zou hij waarschijnlijk zeggen: 'Nou, de baas is best aardig, hoor, maar hij trekt toch zo!' Een strakke lijnvoering of dat nu is bedoeld om de hond tegen te houden of te leiden, kan onbedoeld tot gevolg hebben dat een hond leert te gaan trekken of zich schrap te zetten als hij iets belangrijks wil (blijven) doen, zoals snuffelen of ergens naar toe gaan.

zomaar een blik in zijn richting. Honden doen dit ook, maar je moet erop bedacht zijn, zegt Suzanne, dat dit niet altijd even letterlijk, in de zin van oogcontact maken, hoeft te gebeuren. Door hun oren te draaien of hun kop iets te draaien kunnen ze zich ook van de aanwezigheid van hun baas vergewissen. Ze horen nu eenmaal beter en hebben een breder blikveld dan wij.

3. GEBRUIK VAN HULPMIDDELEN DOOR DE BAAS (EQUIPMENT)

Het soort hulpmiddelen waarvan de baas gebruik maakt om de hond te 'besturen' zegt wat over zijn relatie met de hond, evenals dat de reactie van de hond op de hulpmiddelen wat zegt over zijn relatie met de baas.

Bij hulpmiddelen moet je denken aan verschillende halsbanden (gewone halsband, slipketting, prikband, stroomband) verschillende riemen (lange, korte of flexilijnen), halties, muilkorven, clickers, snoepjes en stem. Daarbij moet je je er wel van bewust zijn dat sommige hulpmiddelen cultuurbepaald of modegevoelig kunnen zijn. De aanwezigheid van een bepaald hulpmiddel hoeft dus op zich nog niet veel te zeggen. De baas hoeft er immers niet zelf bewust voor gekozen te hebben. Belangrijker is om te kijken hoe de baas gebruikt maakt van die hulpmiddelen. Is hij er afhankelijk van of kan hij ook zonder? Voelt hij zich er zelf lekker bij? Gebruikt hij ze effectief?

Even belangrijk is het om te kijken hoe de hond op de hulpmiddelen reageert. Voelt hij zich er prettig, ontspannen en veilig bij? Of wordt hij er misschien angstig, weerspanning of agressief van?

4. ORKESTRATIE (ORCHESTRATION)

Net zoals een componist reke-

ning houdt met de mogelijkheden van de instrumenten waar hij de muziek voor componeert, is een succesvolle wisselwerking tussen baas en hond ook afhankelijk van de mate waarin de baas inspeelt op de mogelijkheden van zijn hond.

Suzanne onderscheidt aan de ene kant van het spectrum de actieve, vooruitziende baas die anticipeert op moeilijkheden en alles zo organiseert dat zijn hond niet de fout in kan gaan of gelegenheid krijgt voor ongewenst gedrag. Aan de andere kant staat de passieve baas, die niet vooruit kijkt, van alles laat gebeuren of door een slechte timing steeds achter de feiten aanholt.

5. VOLGZAAMHEID (DIRECTABILITY)

Orkestratie is echter niet de hele kant van het verhaal van een succesvolle samenwerking. De hond moet ook wel bereid zijn om leiding te aanvaarden en de aanwijzingen van de baas op te volgen. Doet hij dat niet, dan kan dat aan de hond zelf liggen. Hij kan er bijvoorbeeld zijn eigen gedachtes op na houden over wat leuk is. Maar, waarschuwt Suzanne, hij kan er ook te onzeker, gestrest of overprikkeld voor zijn. De baas kan daarbij wel een aanvullende rol spelen. Hij is misschien niet duidelijk genoeg in zijn manier van aanwijzingen geven. Of zijn timing is misschien

Ze waarschuwt dat je niet automatisch moet denken dat een relatie goed is als de hond allerlei dingen kan, zoals commando's en kunstjes uitvoeren

Het maakt emoties, zoals opgewondenheid of angst heftiger en kan agressie uitlokken.

Het is dus belangrijk om te kijken waar het trekken aan de lijn vandaan komt. Ligt het aan de hond of de baas of aan beiden? Wat is de reden dat de hond of de baas trekt? In welke omstandigheden gebeurt het en hoe vaak?

2. ELKAAR IN HET OOG HOUDEN (CHECKING IN)

Een andere indicatie voor een goede relatie tussen hond en baas is voor Suzanne de mate waarin zij zich steeds van elkaars aanwezigheid bewust zijn en elkaar in het oog houden. Met in het oog houden (checking in) bedoelt Suzanne dat je uit jezelf, zonder dat je geroepen bent, met enige regelmaat kijkt of de ander er nog is; zelfs wanneer je, als mens, staat te praten met iemand of, als hond, een interessante omgeving aan het verkennen bent. Wanneer mensen hun hond in het oog houden, werpen ze regelmatig

Suzanne Clothier.

niet goed. Of wellicht overvraagt hij de hond. Het is dus zaak om goed te analyseren waarom de hond geen aanwijzingen opvolgt.

6. TOEGEEFLIJKHEID (ACCOMMODATION)

De relatie kan ook uit balans raken door te veel of te weinig toegankelijkheid van de baas. Empathische bazen kunnen zoveel begrip hebben voor het doen en laten van hun hond dat ze hem volledig zijn eigen gang laten gaan. Weinig toegelijke bazen kunnen te streng zijn, waardoor hun hond letterlijk en figuurlijk te weinig bewegingsruimte krijgt om zich nog prettig te voelen.

7. PERSOONLIJKE RUIMTE (USE OF SPACE)

Hoe baas en hond omgaan met elkaars persoonlijke ruimte en hoe dat ervaren wordt, geeft informatie over het sociale deel van hun relatie. Het maakt een verschil in sociale dynamiek of de een de ruimte van de ander respecteert. Respecteren betekent dat je toestemming vraagt of hebt gekregen om in de persoonlijke ruimte van de ander te komen. Veel bazen grijpen en graaien ongevraagd en ondoordacht naar hun hond: ze stappen op hem af en pakken hem zomaar vast. Of ze houden hem zo kort aan de lijn dat de hond geen eigen ruimte heeft. Honden op hun beurt kunnen je zomaar ongevraagd een lekker geven, tegen je op springen, zich op je storten, voor je voeten lopen of op schoot klimmen. In feite,

zeg Suzanne, gaat het bij beiden om onbeleefd sociaal gedrag. Het is eenrichtingsverkeer, er wordt niet gecommuniceerd, er wordt geen toestemming gevraagd. Alleen als er sprake is van wederzijds goedvinden of een uitnodiging daartoe is zulk gedrag sociaal acceptabel.

Hoe het gebruik van de ruimte wordt ervaren is goed af te lezen aan de lichaamstaal. Deinst de hond al dan niet terug als de baas zijn hand uitsteekt? Hoeveel afstand bewaart hij tot zijn baas? Loopt hij bij hem weg of draait hij hem zijn rug toe, of juist niet? Al dat soort dingen geven informatie, over de hond, maar ook over de baas.

8. OPGEWONDENHEID/ GESTRESTHEID EN VEERKRACHT (AROUSAL /RESILIENCE)

Hoe de hond reageert op gebeurtenissen en prikkels uit zijn omgeving én hoe de baas daarop reageert, is ook bepalend voor het succes van hun relatie. Opgewondenheid en gestrestheid zijn de positieve en negatieve kant

Informatief

Oogcontact: of de hond, zelfs als de baas staat te praten, regelmatig zijn baas in de gaten houdt.

Werken aan een goede relatie die op wederzijds respect en vertrouwen is gebaseerd...

Hoe baas en hond omgaan met elkaars persoonlijke ruimte, geeft informatie over het sociale deel van hun relatie.

Het gebruik van hulpmiddelen door de baas en de relatie tot die baas...

van dezelfde fysiologische medaille. Ze kunnen zich uiten in een verhoogde of in een verlaagde activiteit en zijn onder andere af te lezen aan lichamelijke veranderingen, zoals snellere ademhaling, verhoogde hartslag, verwijde pupillen en een gespannen lichaamshouding. Belangrijk om te observeren is hoe snel, hoe intens en hoe langdurig die veranderingen zijn. Dat vertelt je waar de hond staat in het spectrum van emotionele stabiliteit. Wat kan hij aan en wat niet? Is hij snel van slag of opgewonden of juist niet? En hoe snel gaat het weer over en is hij weer terug in zijn 'normaalstand'?

Het is ook belangrijk om te registreren of eventuele gestrestheid en wisselingen in emoties van de baas zijn communicatie met zijn hond bemoeilijken. Stress en emoties kunnen namelijk ervoor zorgen dat de baas zich nu eens zus en dan weer zo gedraagt naar de hond. Dat is verwarrend en kan de relatie ondermijnen.

9. HOND-HOND INTERACTIE (DOG-DOG RELATIONS)

Hoe een hond reageert op andere honden en hoe de baas daar weer (emotioneel) op reageert, is ook een factor die van belang is voor de relatie hond-baas. Een baas kan met zijn reactie een hond ondersteunen en zijn gedrag in goede banen leiden als dat nodig is, of juist niet. Er gelden dezelfde dingen voor als onder 1 (trekken aan de lijn) en 4 (orkestratie), alleen gaat het nu om situaties waarin de hond met andere honden contact heeft. Daarbij moet wel goed op het gedrag van beide honden gelet worden en uiteraard voorkomen worden dat ze elkaar in de haren vliegen.

10. 'KLIK' (CONNECTION)

Of er een 'klik' is tussen baas en hond is zie je meestal zo: baas en hond horen echt bij elkaar; ze hebben iets met elkaar; er wordt over en weer gecommuniceerd; er is over en weer respect en vertrouwen. Een klik tussen hond en baas is alles bepalend. Er kunnen wel puntjes zijn waarop het misschien even niet lekker loopt, maar ze vormen een team en dat geeft hun relatie veerkracht. Het versterkt hun vermogen om samen door moeilijke omstandigheden heen te komen.

Als er geen klik is, dan moet je op basis van het totaalplaatje van alle bovengenoemde RAT observaties in staat zijn te bepalen of dit aan de hond, de baas of aan beiden ligt. Je weet dan ook waar aan gewerkt moet worden.

BALANS

Werken aan een goede relatie die op wederzijds respect en vertrouwen is gebaseerd - zo blijkt steeds tijdens de twee dagen van de workshop - draait om het verkrijgen van een goede balans. Van de baas wordt gevraagd dat hij communiceert met de hond (vertelt wat hij wil of gaat doen) en vooral dat hij daarbij duidelijk, rustig en consistent is. Het betekent dat hij zich inleeft in zijn hond en de dingen vanuit diens perspectief probeert te zien. Dat is overigens iets anders dan vermenschelijken, waarvan Suzanne in de wandelgangen af en toe verdacht werd. Een hond is voor Suzanne gewoon een hond, maar wel een met emoties. Wat zij van een baas vraagt is: je realiseren dat je hond emoties heeft, rekening houden met die emoties en zorgen dat je die emoties leert aflezen uit zijn gedrag. Daarbij moet je wel een balans vin-

den. Begrip hebben voor een hond en rekening houden met zijn emoties betekent niet dat je daar helemaal in meegaat en hem maar zijn gang laat gaan. Suzanne vindt wel degelijk dat je wat van je hond mag eisen. Alleen niet op een confronterende manier, maar op een communicerende manier.

OOGCONTACT

Ze liet dat onder andere zien bij een hond die uit opwinding erg aan de lijn trok. Op het moment dat de hond erg trekt aan de lijn omdat hij ergens naar toe wil, loopt ze niet achter hem aan, noch rukt ze hem zonder iets te zeggen de andere kant uit. Ze staat stil en wacht tien tellen of hij uit zichzelf naar haar kijkt. Doet hij dit, dan belooft ze hem en loopt al vriendelijk pratend tegen hem de andere kant uit. Doet hij dit niet, dan noemt ze zijn naam en wacht weer tien tellen of hij al dan niet naar haar kijkt. Als de hond nog steeds niet reageert, dan herhaalt ze dit (tot tien tellen en naam noemen) nog een keer. Als de hond na drie keer nog steeds niet reageert, zegt ze: 'Kom op, we gaan' en loopt de andere kant uit, waardoor de hond dus wel met haar mee moet lopen. Maakt hij daarbij vervolgens oogcontact, dan belooft ze hem onmiddellijk.

Een verschil met andere methodes hierbij, is dat ze dus steeds iets zegt voordat ze iets doet. De hond weet dus dat er contact met hem gezocht wordt en er op 'antwoord' gewacht wordt. Daarmee geeft ze hem, zoals Suzanne dat noemt, een eigen 'verantwoordelijkheid': de keuze om al dan niet te luisteren. Ook in het belonen van oogcontact is zij heel precies. Zij wacht in principe met belonen tot de hond dit uit zichzelf maakt. Als hij echt geen contact maakt, helpt ze wel even door zijn naam te noemen, maar ze voorkomt verder dat de hond alleen oogcontact maakt als hij een woordje hoort, door hem systematisch te belonen op de momenten dat hij uit zichzelf naar haar kijkt. Het gevolg is dat de hond steeds vaker uit zichzelf oogcontact gaat maken.

Dat maken van oogcontact is een belangrijk element in de relatie. Je communiceert dan immers met elkaar. Als baas kun je er gebruik maken door op die momenten duidelijk te maken wat je van je hond wilt. Bovendien worden de verbondenheid en het wederzijds begrip - wij zijn maatjes - er groter van. En zo, toont Suzanne Clothier ons aan, kun je op een eenvoudige, vriendelijke manier, een goede evenwichtige relatie smeden. ■